

Evocació de Pierre Restany, l'estimat amic, mestre inoblidable

Maria Lluïsa Borràs

A l'estiu, Pierre Restany passava uns dies a la casa pairal dels Banys d'Arles —Amélie-les-Bains, en francès— on els seus pares s'havien retirat a viure i era aleshores quan aprofitava per fer una volta per l'Empordà. Em venia a veure a Ullastret amb la seva muller, la Jo, sempre amatent, que tant es feia estimar i que no tenia ulls més que per a ell. Amb algun altre amic, en Francesc Vicens per exemple, un altre empordanès empedreït, anàvem a donar un llarg tomb per l'Empordà i si bé recordava perfectament els anteriors itineraris i reclamava visitar llocs nous, no deixava mai de suggerir passar per Empúries on, després de fer una volta per les emblemàtiques ruïnes, preniem un bany. Li agradava l'aigua. No el vaig veure mai gaudir tant com quan podia nedar, fos a la costa empordanesa o al *Vedado* cubà o senzillament a la piscina que Plessi tenia a l'interior de Mallorca, en un indret perdut enmig dels camps que li recordava la Itàlia dels anys quaranta.

No parava quiet, com tothom sap, i aquells dies d'estiu eren una mena de treva. Als Banys, a l'adreça dels seus pares, hi feia arribar tots els catàlegs i llibres que escrivia: deia que en un futur volia fer donació d'aquesta biblioteca, tan especial, al Museu de Ceret.

Quan em vaig establir a París per uns quants anys, la nostra relació es va fer més estreta. Eren els dies dels *Catalans de París* (Beni, Miralda, Rabascall i Xifra) que ell va protegir i adoptar de la mateixa manera com ho havia fet amb el *Nous Realistes* anys abans. Jo em vaig instal·lar primer a casa de Jaume Xifra (que en Pierre anomenava "Jom") i després a la d'Antoni Miralda, cosa que

de fet em va integrar en el grup. Aleshores Pierre Restany, a qui consideràvem un català més, vivia al centre del Marais, a la *rue Pائية*, una planta baixa, sempre plena de gent: no calia telefonar prèviament. S'hi anava i prou.

Era com l'oracle que dissipava dubtes i sabia trobar l'explicació justa. De Miralda, per exemple, li vaig sentir dir que havia sublimat el dia a dia i donat una nova dimensió a la rutina de la vida quotidiana.

Als anys vuitanta vam coincidir a la Biennial de l'Havana, on només havíem estat invitats tres europeus: Pierre Restany, Pierre Gaudibert i jo mateixa, pel fet que aleshores duia a terme una recerca sobre els anys que Wifredo Lam havia passat a Espanya, cosa que interessava molt als cubans. Jo em sentia absolutament perduda: només coneixia l'art occidental i de tot aquell art del tercer món que s'exposava a Cuba no en sabia res. Pierre Restany se'n va adonar, em va agafar sota la seva protecció, em va presentar un munt de gent i em va fer trobar un seguit d'artistes dels quals jo no coneixia ni tan sols el nom. Era increïble fins a quin punt era popular i estimat, fins a quin punt coneixia i es feia amb tothom, fins a quin punt era capaç de fumar-se aquella quantitat d'havans en un sol dia.

Fora de l'Empordà ens trobàvem sovint al llarg de l'any, encara que les nostres trobades si bé eren previsibles, mai havien estat programades. Era obvi que ens trobaríem a la Biennial de Venècia o a la de Sao Paulo, a la Biennial del Whitney de Nova York o a la de Lió. A les trobades de l'Associació Internacional de Crítics d'Art (AICA), Pierre Restany no fallava mai. Trobar-lo era per a mi molt més que una alegria i una seguretat de passar-ho bé, em donava la convicció que em trobava en el lloc just i correcte.

Quan vaig ser comissària del pavelló d'Espanya a la Biennial de Venècia i vaig triar l'Antoni Miralda, que aleshores portava entre mans el projecte *Honey Moon* (el casament de l'estàtua de Colom a la Rambla de Barcelona amb la Liberty de Nova York), el Ministeri de Madrid va tractar de dissuadir-me de la tria i em va suggerir uns quants noms d'artistes "seriosos". Davant la meua tossuderia ens va negar els crèdits corresponents amb una frase d'antologia: "*Los catalanes, de las piedras sacan panes.*"

El pa que vàrem treure es deia Pierre Restany, el qual aleshores, com sempre, vivia a cavall entre París i Milà i gaudia d'excel·lents contactes a Itàlia. Va aconseguir convèncer que el *Honey Moon* era un projecte com cal i de gran interès, i va aconseguir que una sèrie d'espònsors venecians hi participessin.

Pierre Restany és, en el meu record, més que no pas l'home de gran cultura, l'erudit prolífic que va viure a cavall de diverses civilitzacions, l'home íntegre, d'una honestat intel·lectual sense parangó, l'home que va marcar època amb les seves reflexions profundes sobre l'art i la cultura, en el meu record Pierre Restany serà sempre, abans que res, l'home comprensiu, generós i ple de bondat que per damunt de tot es va estimar els artistes.